

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik

WALTER LAJÓS és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egylet titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Kálmonostorutca 57 sz.)
czimzendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1870 egész évre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak . 2 „ —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kócsi Károly, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

Teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk.

Pályázati hirdetés.

A kolozsmonostori kir. gazd. tanintézetnél rendszerezett gazdasági kezelői állomás, melylyel egyzersmind a mezőgazdaság gyakorlati tanítása is kapcsolatban van, üresedésbe jövén, ennek betöltése végett ezennel pályázat hirdettetik, s felhivatnak a pályázni óhajtok, hogy elméleti s gyakorlati szakképzettségük, fedhetlen előéletük és előadási képességükről szóló bizonyítványokkal felszerelt kérvényeiket, legfeljebb folyó évi augusztus hó 15-ik napjáig Pesten a magyar kir. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumhoz terjesszék be.

Ezen állomással járó illetmények: 1200 frt évi fizetés, 300 frt évi lótartási átalány, szabad lakás s később egy méltányos alapokra fektetendő procentuális jutalom.

A kinevezendő egyén állomását a lehetőségig folyó évi októberhó 1-ső napjával köteles elfoglalni. Kelt Pesten, 1870 jul. hó 14. A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. ministeriumtól.

A testalak és a haszonvételi (termelő) képesség közötti viszony a szarvasmarhánál.

(Állattenyésztési tanulmány).

(Folytatás és vége.)

5. A közép has táj.

A közép has táj kezdődik a végső hátsigolya s a végső bordák irányában a test körül vonva gondolt vonaltól, s tart a két csipőcsont hegye irányában a testet körül övedző

vonalg, tehát magában foglalja az a belek legnagyobb részét, a veséket s a teheneknél a méhnek egy részét.

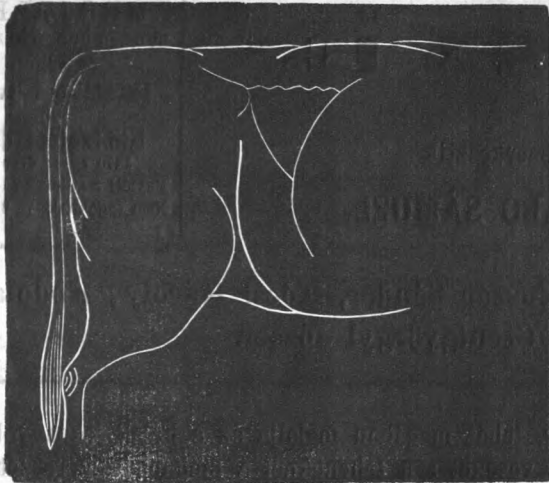
Az állati test eme részének tökéletes, szabályos kifejlődése is igen nagy fontossággal bír, s két részt különböztethetünk meg rajta, a vese tájat és lágycék tájat.

A vese táj: előlről a két végső borda, hátulról a csipők s oldalról az ágyék csigolyák nyújtványainak hegyei által van köryezve, — feladata a gerincz ágyék táját szélessé tenni s ezáltal annak nagyobb szilárdságot s erőt kölcsönözni, valamint a veséket a külső sérülések ellen védeni. A dolog természetében fekszik tehát, hogy a széles és egyenes lapot képező vese tájjal bíró állatok nagyobb erőt képesek kifejteni s e mellett ily állatoknál a vesék egészséges kifejlődésére s azok rendes tevékenységére is bizton számíthatunk. Azon kívül a vese tájat igen becses hus borítja, valamint itt találhatik a veséket borító vese-fagygyu is. A vese tájnak szabályos, erős kifejlődéséből tehát mindig gazdag hus és fagygyu termelésre lehet következtetni.

Hogy pedig az ágyék csigolyák a gerincz csigolyákkal egyenes vonalba fekdjenek, arra főleg az igavonásra használt állatoknál s azon szempontból kell nagy figyelemmel lenni, mivel a gerincz oszlop iránya azon vonal, melyben a szarvasmarha az igavonásnál erejét kifejti, ha tehát a gerinczoszlop egy egyenes vonalat képez, akkor az az erő kifejtés irányának teljesen megfelelő, vagyis az állat az igavonásnál a test egyéb részei rendes állásának megváltoztatása nélkül fejtheti ki ez esetben erejét, míg ellenben ha a gerinczoszlop meg van hajolva, azt látjuk, hogy az állat erőlködik az igavonásnál a gerinczoszlopnak egyenes irányt adni, mivel az erő kifejtés így esik neki legkönnyebben, mi azonban csak egyéb testrészek állásának megváltoztatása által történhetvén meg, már maga ezen erőlködés is igen sok erőt emészt fel, miért is a hajlott hátú ökrök s a dolog természetéből folyik, hogy ép úgy a csukahátúak is, — igavonásra kevésbé alkalmasak, s a dologban nem oly kitartók, sem mint azok, melyeknél a gerinczoszlop szabályos kifejlődéssel bír.

Azon kívül a széles vese táj befolyással van a közép

hastájnak domboruságára is, a menyinyben oly állatoknál, melyeknél a vesetáj széles, a horpasz nincs beesve, hanem inkább lapos felületet képez, s a has közép részének ilyen módoni kidomborodása folytán, — mely esetben a közép hastájnak a mellkassal egyenes vonalat kell képezni — a beleknek is több terök lévén, azoknak működése is szabályosabban, rendesebben mehet végbe. A közép hastáj a vesetáj és gerincoszlop szabályos alakját a 10 ábra mutatja.

10-ik ábra.

A közép hastáj mélysége feltétele végre még a takarmány szerek magas értékesítésének is. A közép hastáj ilyen alakja ugyanis kezeskedik a belek szabályos tökéletes kifejlődéséről és egészséges működéséről, s a teheneknél egy szersmind a vemhnek (magzatnak, Foetus) melynek kifejlődése a hastáj ezen részében megyen végbe, kedvező helyzetéről s ennél fogva kellő kifejlődéséről is. A mely tehénél a közép hastáj eléggé mély (tief) az rendszeren jó tenyész-állat is szokott lenni, míg azon állatok, melyeknél a test ezen része nincs szabályosan kifejlődve, vagyis melyek felfűzött ágyékkal bírnak, rendszeren rosszabbul értékesítik a takarmányt.

A 11-ik ábra egy mély, s a 12-ik egy felfűzött ágyéku állat rajzát tünteti elő.

A különféle fajokról Dr. Kraemer által tett mérések e részben következő eredményt szolgáltatottak:

Az állat származása:	a fej hossza:	az ágyék mélysége:	arány:
Harzvidéki faj	19 1/2"	18 1/2"	1: 0,94
Algaui faj	20"	25"	1: 1,25
Hollandi faj	18"	24"	1: 1,33
Shorthorn faj	18 1/2"	24"	1: 1,30

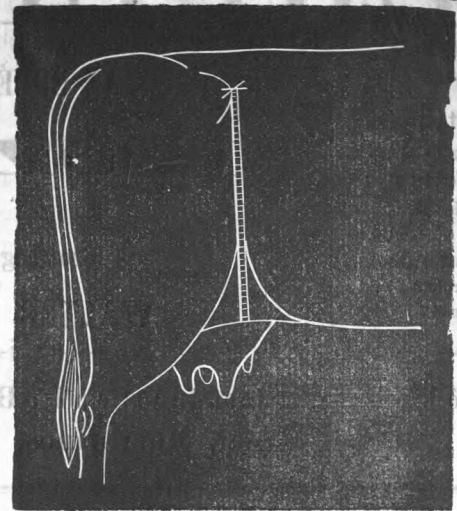
Mely mérések alapján bátran ki lehet mondani, hogy azon állatoknál lehet jó takarmány értékesítésre számítani, melyeknél a fej hossza az ágyék mélység méretében legalább is 1 1/3-szor találtatik.

6. A hátsó hastáj.

A hátsó hastájhoz tartozik a medence üreg, a keresztcsont, s a farktól lefelé a czombok között elfoglaló gát, és magában foglalja az a nemzési szerveket, a vastag bél egy részét, a húgyhólyagot s a teheneknél a tögyet.

A medenczét illetőleg megkivántatik, hogy az eléggé hosszú és széles legyen s főleg kell erre ügyelni a nőállatoknál, mely követelés helyességét maga a természet is mutatja, a menyinyi-

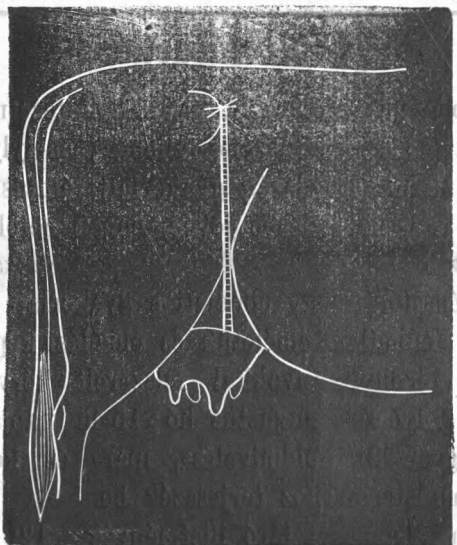
ben a nőállatok rendszeren már a természetől szélesebb medence csontokkal vannak ellátva, mint sem a him állatok, s a természetnek ezen újmutatása tenyésztési szempontból oly fontos, miszerint megérdemli, hogy a gazda egész figyelmét reá fordítsa; mivel egy oly tehén, mely eléggé hosz-

11-ik ábra.

11-ik ábra.

szu és széles medenczével bír, — egyik csipőtől a másikig s a csipőktől a forcsontok hegyéig mérye, — már a meden-

12-ik ábra.

12-ik ábra.

cze üregnek, — melyben a vemh kifejlődésére rendelt szervek elhelyezvők, — szélesebb voltánál fogva is erősebb és tökéletesebben kifejlett borjut fog a világra hozni, semmint egy olyan, mely keskeny s rövid medenczével bír.

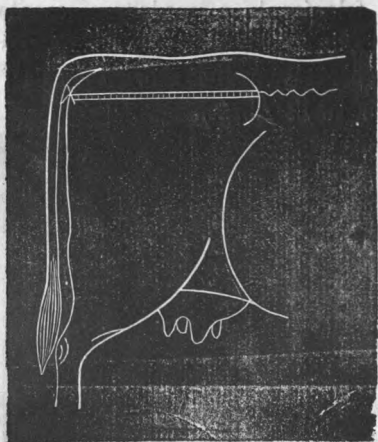
Hogy menyinyre különböznek az egyes fajok e részben egymástól, a következő mérési eredmények elég világosan mutatják:

Az állat származása:	Fej hosz.:	Medence szélesség:	Medence hossz.:
Harzvidéki faj	19 1/2"	18 1/2" (1:0,94)	19 1/2" (1: 1)
Algaui faj	20"	20" (1: 1)	20" (1: 1)
Hollandi faj	18"	19" (1:1,05)	20" (1: 1,1)
Shorthorn faj	18 1/2"	21" (1: 1,2)	22" (1: 1,2)

A medence hossza és szélességének mérésénél való eljárást a 13-ik és 2-ik ábra mutatja, a 13-ik ábra egy hosszú medenczével ellátott tehén rajzát, s a 2-ik ábra egy széles medenczét tüntetvén fel.

S mivel a széles és hosszú medenczével

vel rendszeresen még a jó tejelés is szoros összefüggésben van, tehát egy ily medenczével bíró állat azután természetesebben jobban képes borját is táplálni. S alig ha hibázunk, ha a hollandi és Shorthorn fajknál megfelelő tartás és gondos tenyésztés mellett általában tapasztalható nagy mérvű haszonvetőségnek okát a medenczének fentebb jelzett kedvező méreteiben keressük.

13-ik

ábra.

Gyakran lehet hallani, hogy a mellkas szélessége, kiterjedése semmi összefüggésben nincs a tehének tejelési képességével, sőt hogy a szűk mellűség bizonyos fokig kedvez annak. Mivel azonban ezen jelenséget a fentebbiekből—ismerve a széles és mély mellnek általános élettani fontosságát—igen nehéz volna kimagyarázni, azt kell hinnünk, hogy ezen állítás a mell kiterjedésének egyoldalú vizsgálatából vont következtetés s nem összehasonlítás végett több fajnál s több ízben tett mérések utáni tapasztalat eredménye. Habár azonban a tenyésztőnek a tenyészállatok megválasztásánál a csupán tejelés céljából történő tenyésztéseknél is mindenkor figyelemmel kell lenni arra, hogy az állatok széles mellkassal bírnak, épen azért, mivel a széles mellkas mindenkor magas foku takarmány értékesítésre mutat, vagyis az a jó és eredményes táplálkozási képességnek a jelve, és így az ily állatoknál kevesebb takarmány is szebb eredményre vezet; mégis az újabb időben a test alak és a haszonvételi képesség közötti viszony megállapítása érdekében tett vizsgálatok oda mutatnak, sőt kétségen kívül helyezik azt, miszerint a tejelési képesség ismertető jelétől sem a széles vagy szűk mellkast sem egyéb állattani, hanem csupán azon jelveket lehet tekinteni, melyek a tej elválasztó mirigyek élettani tevékenységére jellemzők, tehát mindenképp előtérbe magának a tögynek kifejlődését, kiképződését.

Minél messzebbre előnyúlik tehát a tögy a hasa alá és minél magasabban felynyúlik hátul a czombok között: e mellett minél szélesebb és minden egyes részeiben minél inkább, s egyenlőbben kifejlett s szabályos bimbókkal van ellátva: annál inkább, annál biztosabban lehet következtetni valamely tehénnek a bőtejelési képességre. Megjegyzendő azonban, hogy a tögy nagyságának, kifejlődésének valóban a tejmirigyek nagyszámú kifejlődésétől kell származni nem pedig a gazdagon kifejlődött kötőszövetből, mi tulajdonképpen csak a tejmirigyek külső burkát képezi, — sem pedig a zsírszövetből, melybe ismét a tejmirigyek beágyalva fekszenek. Sőt még betegségek következtében rendellenes nagyságra fejlődött tögyet is találni némely állatoknál, a mikor azután természetesen a nagy tögyet szintén nem

lehet a bőtejelés jelvéül tekinteni. Az ilyen, a köt- vagy zsírszövet túlságos kifejlődése vagy beteges elfajzás által létrejött nagy tögyek rendszeresen a kifejtés után is keményebbek, husos fogásúak, s oly kinézésűek, mintha még akkor is telve volnának, — míg ellenben a szabályos kifejlődésű bőtejelést jelző nagy tögy felduzzadt, s keményfogatu míg telve van, de a kéznyomásnak enged, kifejtés után pedig puha és petyhüdtté válik, s csak a tejválasztás újbóli megindultával veszi fel ismét előbbi duzzadt alakját.

A tögy kifejlődésével továbbá szoros kapcsolatban vannak azon jelek, melyekből ismét a tögyekbeni vérkeringés élénkségére következtethetünk. Ilyenek: a tögy körül a külbőr alatt szembetűnő véredények. Minél nagyobb számúak ezek, s minél több helyen össze vannak kötve egymással (minél több és nagyobb öblöket képeznek) s főleg minél vastagabbnak látszanak a tögytől a hasfelé futó véredények: annál élénkebb anyagcserére következtethetünk a tögyben, s így annál dúsabb tejválasztásra is. Az élénkebb anyagcserének azonban az a következtetése, hogy a jó tejelő tehének rendszeresen rosszabb hustartók is, azonban soványaknak lenniök rendes jó tartás mellett még sem szabad. S miután a tejválasztás az ivar szervekkel szoros összefüggésben van, általában a jó tejelő tehéneknél rendszeren finomabb, nőiesebb testalkatot találunk. Ezt tehát szintén a jó tejelés ismertető jelei közé lehet sorolni, s ezen ismertető jel minden fajnál érvénynyel is bír, míg ellenben a régibb tenyésztők azon véleményét, miszerint a tejelési képesség és bizonyos állattani jelvek között egyenes összefüggés létezik, az újabb időben tett tapasztalatok teljesen megdöntötték.

A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy minden fajban találunk ép úgy jó, mint rossz tejelő tehéneket is, és hogy a régibb iskola által az egyes fajok megkülönböztetésére felállított fajjelvek gyakran a legrosszabb tehéneknél is épen oly tökéletesen kivannak fejlődve, mint a legjobbaknál. Így például az algaui faj is a tejelési képességet tekintve egyike a legkitünőbb fajoknak, s mégis e fajban is igen sok rossz tejelő tehén van, noha a faj jelveket: a kis, finom metszetű fejet; a széles száját; a finom, vékony szarvakat sat. ezeknél is kifejlődve találjuk. S valóban már sokan csalatkoztak, kik elegendőnek hitték azt, hogy algaui faj tehéneket állítsanak be istállójukba, s a fajtisztaság mellett elfelejtették az egyeseknek tejtermelési képességét is, — mire biztosan a mint fentebb érintve volt csakis a tögyek és a tögyet környező részek jellemző kifejlődése után lehet következtetni, — vizsgálat alá venni, mert —

A tejelésre való hajlam mondja Dr. Kühn *) bizonyos fajknál jellemző lehet ugyan, s bizonyos fokig annak tulajdonságául is tekinthető, de az állattani jelvek (Zoologische Merkmale) egyszersmind a tejelési képességnek jellegeiül akkor sem szolgálhatnak, mert bőtejelési képességgel nem bír a fajnak minden egyede egyenlő mérvben, s mert e tulajdonság hanyag tenyésztés mellett általában véve előbb elenyészik, s kevésbé általános és kevésbé állandó, semmint a fajt jellemző állattani jelvek, vagyis a fajt jellemző testalak. A tejelési képesség ugyanis még azon vidék kedvező viszonyai között is elenyészik hol a faj otthonos, mihelyt

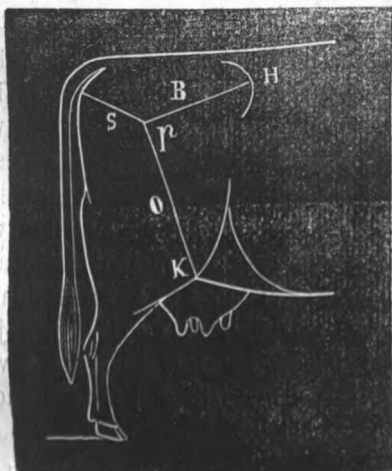
*) Jahrbuch der Deutschen Viehzucht 1864. 82. 1.

nincs elég gond a tenyésztésre használt állatok kiválasztására fordítva — a nélkül, hogy az állatok testalakja változást szenvedne; de még inkább észrevehetővé válik a tejelési képesség csökkenése akkor, ha az állatok kevésbé megfelelő gondozás és takarmányzás mellett más viszonyok közé jutnak, — míg ellenben okszerű gondozás és takarmányzás s oly állatoknak a tenyésztésre való megválasztása által melyeknél már a tejelválasztási képesség nagyobb mérvben ki van fejlődve, a tejtermelési képességet az állatoknál mindinkább és inkább emelni lehet.

A tenyésztőnek ezen igyekezete lényegesen, de különböző mérvben istápoltatik a takarmányzási viszonyok által, mert nem csak az a kérdés, hogy mennyi takarmányt képes a gazda állatai táplálására fordítani, hanem határoz a dologban még a takarmány minősége is és pedig sokkal nagyobb mérvben, semmint azt ma még a legtöbb tenyésztő hinni hajlandó. A takarmányzásra ugyanis nem csak az egyes vidékek sajátos növényzete, hanem a növények közelebbi alkatrészei is, — melyek éghajlat és vidék szerint még egy ugyanazon faj növénynél is változnak, — befolyással vannak. Ezen takarmányzási viszonyok kisebb-nagyobb mérvbeni kedvező volta, továbbá az állatok gondozása és megválasztásától is függ tehát bizonyos vidéki állatfajnál a tejelési képesség kisebb-nagyobb mérvbeni kifejlődése, s annak az egyedeknél kisebb-nagyobb fokú állandósága.

Végre a tejelési képességről szólva nem lehet említés nélkül hagyni azt sem, miszerint az ily célú tenyésztésnél sem elég ám csupán a bőtejelésre figyelmeznit, hanem azt is tekintetbe kell venni, hogy a termelt tej mennyibe kerül! — ugyanis két tökéletesen hasonló jó tejelésű tehénnél igen különböző lehet a takarmány kihasználási képesség, s megeshetik, hogy egy kevésbé bőtejelő tehén sokkal, értékesebb gazdasági tekintben, mivel az elfogyasztott takarmányt jobban értékesíti, jobban kihasználja (p. o. a széles mellkassal bíró állatok a szűk mellűekkel szemben); s így olcsóbban termel, semmint egy másik, mely tejelés tekintetében amannak felette áll. E részben azután teljes biztonságot csakis a próba fejtés, s a rendszeren vezetett könnyvitel képes szolgáltatni.

Nem kevesebb fontossággal bír az állatok haszonvételi képességét tekintve a medence csontoknak a felszárhozi fekvése is. A medence csontok a csipőtől a tomporig s innét a fartó csontokba menve át, terjednek el, s a felszár a tomportól a térdizületig nyulik. A 14. 15 és 16-ik ábrákon a H. betű a csipőt, B. a medenczét, P. a tomport,

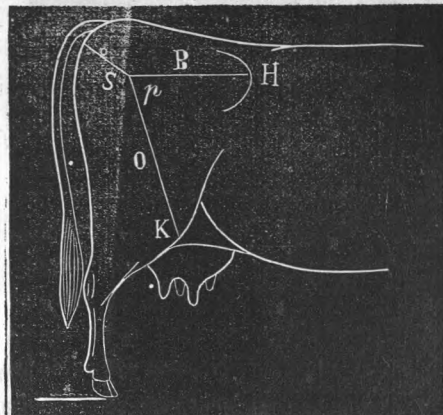
14-ik

ábra.

S. a farcsontot, O. a felszárt s R. a térdizületet jelzi. Minél inkább megközelíti a felszárnak fekvése a medence csonthoz az egyenes szögletet, annál egyenesebb vonalat képez a hátgerinc medence része. Ezen alakja a hátsó résznek az, melyet szabályos alaknak nevezhetünk, a mely tehát bármely haszonvételi irányba tekintsünk is a szarvasmarhánál, a legkívánatosabb. (Lásd a 14-ik Ábrát).

Míg a felszárnak a medence csontokhoz hegyes szöglet alatti a magas s hegyes far, s tompa szöglet alatti fekvésénél pedig a csapott far jön létre. (Lásd a 15 és 16-ik Ábrát).

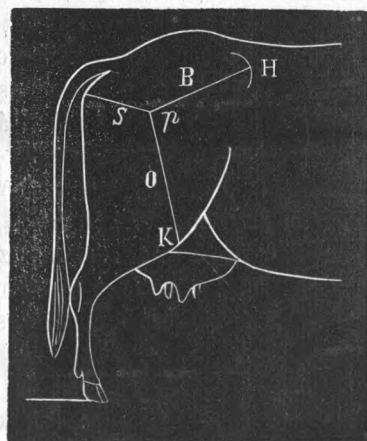
15-ik

ábra.

A mint később látni fogjuk ez utóbbi faralakok az állatok erő kifejtésének egyáltalában nem kedveznek. Ez

16-ik

ábra

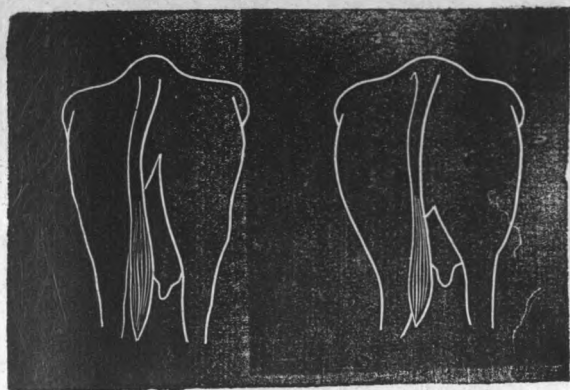
alkalommal csak annyit kívánunk megjegyezni, miszerint a test hátsó részének szabályos kifejlődése mellett, tehát hol a far a hátgerinczel egyenes szögletet képes, rakódhatik le legtöbb hús e részeken, s miután az itt lerakodott hús igen becses is, tehát a hátsó rész ezen alakja husterelési szempontból is igen nagy figyelmet érdemel. Azon kívül tapasztalati tény, hogy izmos medenczével bíró tehének könnyebben szülnék, és pedig annál inkább, minél széjjelebb állanak a farcsontok egymástól. S az igavonó állatok a hátsó részen található izmok erős kifejlődésénél fogva nagyobb erőt képesek kifejteni. A test hátsó részének erős izmos kifejlődése tehát általában véve igen lényeges feltétele a szarvasmarha bármely iránybani haszonvételi képességének.

Továbbá, hogy annál több hús rakódhatik le valamely állat hátsó részén, minél mélyebre esik a czombok közötti hátsó gáttáji nyílás, — arra különösen Nathusius hívta fel a tenyésztők figyelmét a Shorthorn fajoknál. (Lásd a 17-ik Ábrát).

Hogy végre a farkvastagsága, s hosszúságából is lehet némi következtetést vonni, különösen a tehéneknél

azok tejelési képességére, az onnét látszik, mivel jótejelő teheneknél a fark rendszeren vékony, nagy bojtú s oly hosszú, miszerint gyakran csaknem a földet söpri vele az állat.

17. ábra.

Még a törzs hosszáról kell hogy szóljunk e helyen. A tenyésztők legnagyobb része igen kedvezőnek tartja a nyílt hosszú derekat, minek azonban az eddig mondottak alapján s véleményük szerint csak akkor van becsé, ha az a test egyéb részeinek kifejlődésével arányban áll, s különösen fontosnak látszik a test hossz méretének — a martól a farcsontig — a mellkas kör méretéhez aránya, oly annyira, hogy ezeknek egymáshoz kellő arányban létét, az állat kisebb nagyobb mérvbeni nemességének jeléül tekinthetjük.

Az e részben tett mérések a következő eredményeket szolgáltatottak:

Az állat származása	Hossza a martól a f. csontig.	A mellkas kör mérete a lapoczkák megett.	Arány a kettő között	Magassága a martól a talpig.	Arány
Harzvidéki f.	54"	69"	1: 1,3	54"	1: 1,0
Algau f.	55"	71 1/2"	1: 1,3	54"	1: 1,9
Hollandi f.	56"	69"	1: 1,2	55"	1: 1,9
Shorthorn f.	56"	80 1/2"	1: 1,4	57 1/2"	1: 1,0

Miből látszik, hogy a szarvasmarhánál rendszeren annál nagyobb a haszonvehetőség, minél inkább túlhaladja az állat kör s magasság mérete a hossz méret számát.

7. A végtagok.

A végtagokat a bírálatnál kétféle tekintetből kell figyelembe venni, először tekintve azok hosszát és vastagságát, másodszor a végtagok egyes részeinek hosszát, és egymáshoz fekvését illetően.

A végtagok hosszúsága s vastagsága s mint már fentebb említettük, az állatok jósága és haszonvehetősége fölötti bírálatnál általában véve biztos kiindulási pontul tekinthető, a menyiben a tapasztalat azt mutatta, hogy a végtagok aránylagos finomsága nemcsak arról tanuskodik, hogy valamely állatfajnál a nemesítés sikerrel lett keresztül vite, továbbá hogy az ily állatoknál az egész test szervezete finomabb; a hus jobb minőségű; a tejelési képesség kifejtettebb, hanem arról is, hogy a tenyésztőnek szerencsésen sikerült a kevésbé értékes test részek kifejlődését a lehető legszűkebb határok közé szorítani. E tekintetben azonban fájdalom még igen vastag előítéletekre találunk: ugyanis legtöbb tenyésztő a hosszú és vastag végtagokat még mindég az erő kifejtési képesség feltéte-

lél tekinteti, holott az erő kifejtésnél nem a vastag csontok, hanem kiválólag a csontokat és izületeket környező izmok és szálak a fő tényezők. S a mi a csontokat illeti is, az angol mű szarvasmarha fajknál igaz, hogy p. o. vékonyabbak a lábszár csontok, mint pedig más természetes fajknál, de aránylag ama vékony csontok sokkal erősebbek a csontkéreg részének erősebb s szivacsos részének aránylag csekélyebb mérvű kifejlődésénél fogva.

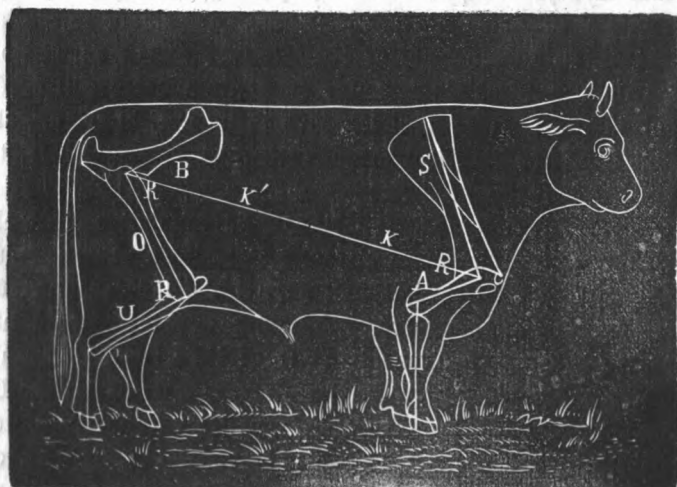
Erősen kifejtett izületek és kötszalagok; aczélos izmok; téres mellkas, rövid s széles vesetáj és erős kifejlődésű hátsó rész (farrész) képezik az állatok magas fokú erő kifejtési képességének ismérveit, melyekből azoknak igavonásra alkalmas voltára legbiztosabban következtetni lehet. S e tekintetben, habár az azon célra nem is használtatik, az angol Shorthorn faj minden más fajt felül mul s kétségen kívül a Shorthorn faj alakja az, mely felül a többi fajok alakját is képezni szükséges, ha a tenyésztéssel célzott akarunk érni.

A mi a végtagok fekvését, állását s ennek az állati test mozgására való befolyását illeti, mindennek előtt szükséges, hogy azok egyenesek legyenek s jól széjjel álljanak, mert csakis ily állása s fekvése a végtagoknak teszi szabaddá és könnyűvé a mozgást, és szolgáltat biztos alapot s támpontot a testnek, s minden eltérés a szabályos állásból (kaszás láb, csámpásság) megnehezíti a test mozgását s haszontalan erő pazarlást szül.

A csontok egymáshoz fekvésének irányát tekintve pedig figyelemmel kell lenni arra, hogy az első és hátsó végtagok egyes részei egyenközű vonalakat képezzenek, hogy t. i. a test mind első- mind a hátsó részen elhelyezett s a végtagok mozgását közvetítő izmok, az erő kifejtésnél azon irányban, melyben az erő kifejtés történik, egymást segítsék. (Lásd a 18-ik Ábrát).

Erő kifejtés tekintetében végre akkor birnak legelőnyösebb fekvéssel a végtagok egyes részei, ha a lapoczká-

18. ábra.

a felkarral s a felszár a medence csonttal egyenes szögletet képeznek; természetes tehát, hogy az igavonásra szánt állatoknál erre különösen figyelni szükséges, s ez sem nyerges hát, sem csapott far mellett nem található fel.

8. A bőr és szőr minősége.

A bőr tevékenysége különböző egyedeknél egyenlő egészségi állapot mellett sem egyenlő, hanem általában véve aszerint inkább vagy kevésbé tevékeny az, a mint tevé-

kenyebb vagy lanyhább a táplálkozási képesség az egyes állatoknál. Két fő haszonvételi képességgel bíró állatok bőre, az abban elhelyezett izz- és fagygyumirigyek élénkebb kiválasztásánál fogva puha, finom és nyulékony, míg a durvább fajok bőre durva kemény és feszült. S miután a lágy tapintatú s nyulékony bőr csak lazán borul a sejt szövetre, természetes, hogy itt a zsír lerakódás nagyobb mennyiségben s könnyebben mehet végbe, mint sem ha az kemény s feszülten borul a testre; miért is a tényestőnek erre is tanácsos figyelmét kiterjeszteni, annál is inkább, miután tapasztalati tény az is, hogy a laza, nyulékony, puha bőrű állatoknál a bőr élénkebb tevékenysége egyéb szervek tevékenységével arányban áll, s az ily állatok rendszeren jobban értékesítik a takarmányt, és általában véve bármely tekintetben nagyobb termelési képességgel bírnak, sem mint a hason fajú durva, kemény s feszült bőrű állatok.

A bőr sajátosságának megfelelő minőségű szokott lenni rendszeren a testet borító szőr is. A durva, kemény s feszült bőrt rendszeren hosszú, durva szőr fedi, míg a finom, puha lazán fekvő bőrt rendszeren rövid puha s fénylő szőr borítja; s ennél fogva a szőr minőségéből is lehet az állatok haszonvételi képességére következtetni.

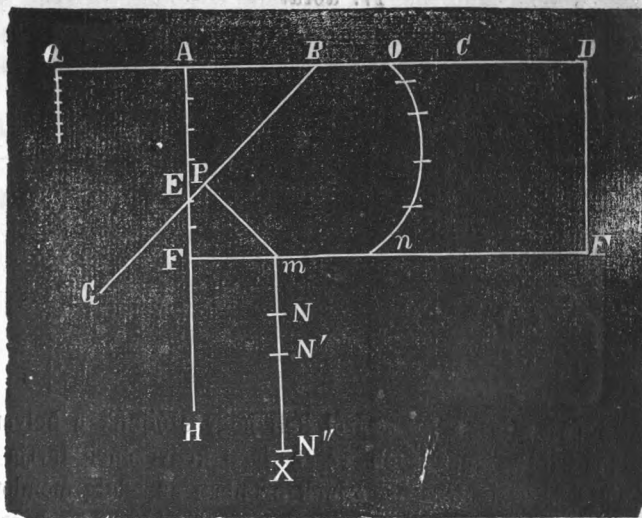
A fentebbiekben röviden elősorolván mindazt, mit testalak és a haszonvételi képesség közötti viszonyt illetően a szarvasmarhánál, a tudománynak megállapítani eddig sikerült, végül még, miután igen kevés azon gazdák száma, kiknek módjukban van a különféle állatoknak egyes fajait összehasonlítva tanulmányozni, s ezek tanulmányozása alapján magoknak a tökéletes alakról a gyakorlat terén. Alapos tiszta fogalmat alkotni; igen helyén hittem itt az N. M. Witt által angol forrás után *) e részben felállított elméletet röviden megismertetni.

George Stevenson volt első az angol állattenyésztők közül mondja Witt, ki a tudomány és gyakorlat által megállapított tökéletes alakról fogalmat az alábbi rajz által vizszoaadni, körvonalozni megkísérelte s annak az állatok alakjának megítélésénél s így az állattenyésztésnél érvét bebizonyította és ez által lehetővé tette azt, hogy az állatok tökéletes alakjáról magunknak eme rajz által is tiszta fogalmat legyünk képesek szerezni.

Hogy egy szabályos alaknak körvonalait akként elménkbe véshessük, miszerint azok testesítése azután alapul szolgáljon az állattenyésztésnél annyira nélkülözhetlen műértő tekintet kiképezésére, — huzzunk egy tetszés szerinti hosszúságú egyenes vonalat A. D. (Lásd a 19. Á.) osszszuk fel azt 3 egyenlő részre B. C. — huzzunk ismét az A. D. vonal A. pontjától egy az A. D. vonallal egyenes szögletet képező s tetszés szerinti hosszúságú vonalat A. H. s ekkor megjegyezvén az A. D. vonal közepét O. az A. H. vonalon ugyan oly távolra, mint az O. esik az A-tól huzzunk egy az A. D. vonallal egyenközüleg futó s hason hosszúságú vonalat F. F. s azt az A. D. vonallal a D. betűnél is összekötjük. D. F. Erre már most a B. ponttól az A. H. vonal felé s azt átmetszve egy az A. D. vonallal 45°

képező B. G. vonalat huzva, ezen vonal mindenek előtt egy szabályosan fekvő lapoczka középvonalát fogja képezni. Ezután az A. F. vonalat 5 részre osztva, azt önmét hová

19. ábra.

annak $\frac{2}{3}$ része esik, E-nél a B. G. vonallal egy az A. D. vonallal egyenközüleg futó rövidke vonal által E. p. kötjük össze, mi ismét a lapoczka csontnak a felszárral való egyesülését jelzi, s e vonalnak a B. G. vonalat érintő pontjától p. viszont az F. F. vonalra huzva egyenes szöglet alatt egy vonalat p. m. ez a felszárcsont középvonalának szabályos fekvését fogja mutatni. Ekkor az m.-től egy az F. F. vonallal egyenes szögletet képező vonalat huzzunk m. X. a mivel azután az első lábok szabályos helyzete lesz megjelölve. Már most a sertések lábhoszját az m. X. vonalon m. N. $= \frac{AF}{3}$ a juhok és szarvasmarhák lábhoszját m. N' $= \frac{AF}{2}$ a lovakét m. N'' $= AF. + \frac{AF}{3}$ megjegyezvén, az A. D. vonalat A.-nál $\frac{1}{3}$ résszel meghosszabbítjuk Q.-ig. A mely vonal hossza viszont azon pontot fogja jelezni, a meddig szabad s rendes állásban egy szabályos alaku állat orrá érni fog. Az O. pontot ismét az F. F. vonal közepével egy felkörbe futó vonallal O.-n köve össze, e vonal az utolsó borda fekvését fogja jelezni.

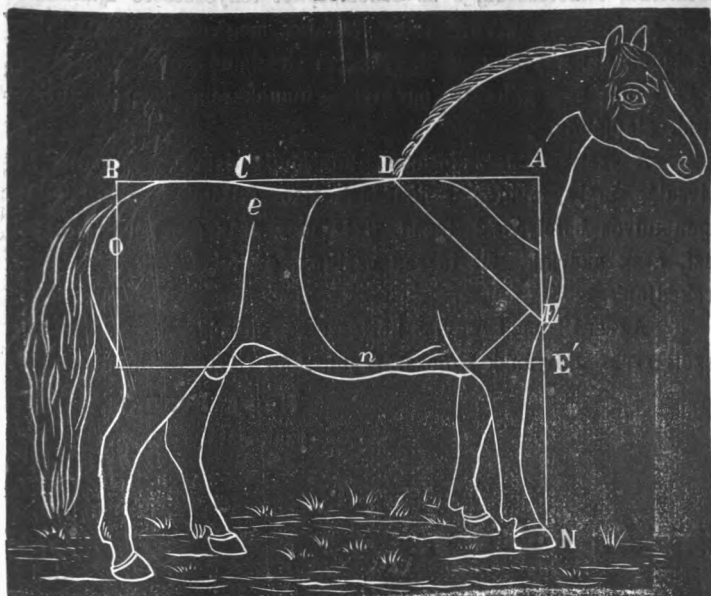
A juhok és szarvasmarhánál igen sokat nyer az alak, ha a fej teteje a Q. D. vonalon felül emelkedik. A lovaknál ez természetes. A sertéseknél ellenben ellenkezőleg áll a dolog, itt a has vonal irányába kell esni az orrnak.

Ha már most ezen négyszöget képező vonalak körül azon állatnak a körrajzát pontozzuk ki, (lásd a 20. 21. 22 és 23-ik Ábrát) melyet szemünk elé állítani óhajtunk s a körrajzot a fej és fark fölrajzolásával kiegészítjük, durva vonalokban előttünk fog állani egy teljesen szabályos alaku tehén, juh, sertés vagy ló. Egy szabályosan fekvő lapoczka középvonalának a hasvonallal FF. mindig 45° alatt kell összevágni, s minél tompább szögletet képez ezzel, annál inkább feszessé válik az állat járása. A mely lónál p. o. a lapoczka nem fekszik szabályosan, az rendszeren apró lépésbe jár, s igen alant hordja a lábát, s így könnyen is botlik.

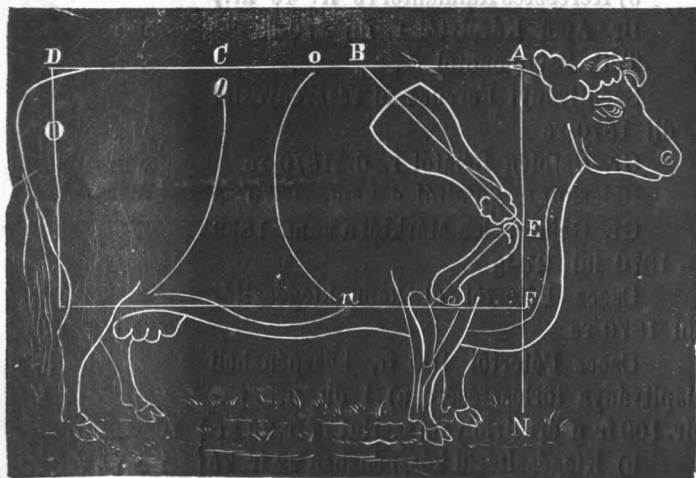
Hogy azután a természetben előjövő anynyiféle alak mellett a szabályos alak annál inkább emlékünkebe vésse magát, s a különbség a tökéletes s hibás alak között an-

*) Notes on field and cattle, from the diary of an amateur Farmer by the Rev. W. Holl. Beaver. M. A. Oxon, London, Chapman and Hall.

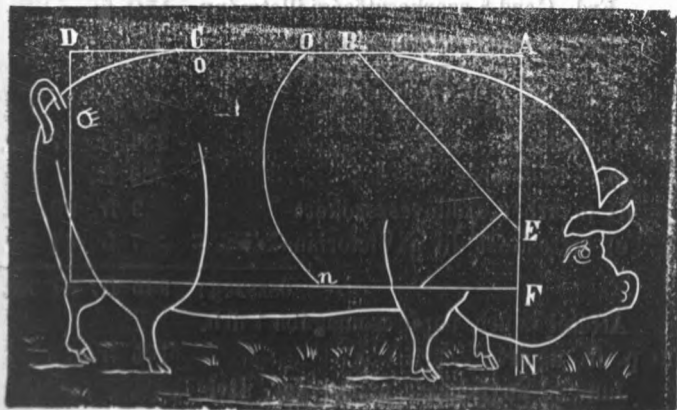
nál inkább szemünkbe tűnjék, mikor csak időnk ergedi, próbálga-suk a közlött rajzot majd egy majd más részében anyi-
20. ábra.

nyira meghosszabítani, vagy megrövidíteni, mígien az egyes rajzmintául felvett állatoknak többé vagy kevésbé
21. ábra.

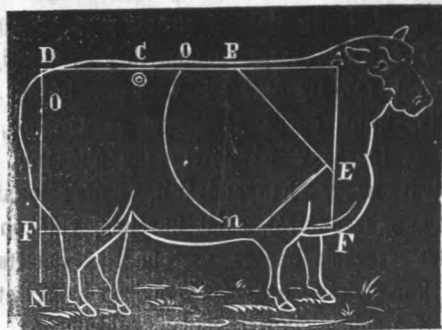

szabályos alakját jellemző vonásokat eltaláltuk. És valahány-szor csak alkalmunk van reá, ne mulasszunk el ez egy-szerű vonalakat gondolatban is az élő állati testre át vinni,
22. ábra.

egy állatot sem hagyván elmenni mellettünk a nélkül, hogy tanulmányunkat reá ne alkalmazzuk, legyen az sovány vagy kövér, beteges vagy egészséges s birjon az szabályos vagy szabálytalan alakkal, miután így folytatva tanulmányunkat

a szabályos, tökéletes alaknak felismerését szemünk las-sankint annyira meg fogja szokni, annyira be fog annak rajza vésődni emlékünke, miszerint mindannyiszor fel-

merüend előttünk, valahányszor csak egy állat szemünkbe ötlük, s végre oly biztossá valand pillantásunk, miszerint egy tekintetre képesek leszünk felismerni a tökélyt, vagy hibát bármely állaton.
Kodolányi Antal.

Felhívás Erdély gazdáihoz.

Az erd. gazd. egyeslet egyik szakosztálya, hogy felada-tát némileg megközelíthesse s a nálunk kéllőleg épen nem ápolt gyümölcsfatenyésztést, méhészetet és selyemtermelést (melyek közül főleg a két első hazánkban szép fejlődésre van hivatva) emelje és népszerűsítse, — kitűzött céljának fontosságához képest — ez üzletágakkal foglalkozó ismer-tebb gazdákat is egyenként közreműködésre hívta fel. Meg lévén győződve, hogy a felkérteken kívül, gazdáink közt bizonyára többen vannak, kik a gazdaság ezen költségzeti ágainak egyikét- másikat egyszerű magányukban csendesen művelve, munkájuk jótékony hatását csakis közvetlen kis környezetükre terjesztik ki; holott nagyon ohajtandó vol-na, hogy érdekes tapasztalataikat minél szélesebb körben ismertessék: közöljük az illető szakosztály felhívását ezen mondjuk ki — magába zárkozott gazdatársaink számára is, s az ügy érdekében felkérjük, hogy e téren szerzett bár-mily csekélynek tetsző, tapasztalataikat ne restelljék néha-néha lapunk utján közölni; mert az ügy fejlesztésére bi-zonyosan hasznosabb szolgálatot tesznek vele, mint talán gondolnák. Egy pár csepp víz nyomtalanul tűnik el a szom-jas földön, s legfennebb a leesés pillanatában ad némi eny-het, míg többek egyesüléséből életet és áldást terjesztő eső lesz.

Tudjuk, hogy a gyümölcsfatenyésztés, méhészet és se-lyemtermelés a gazdasági üzletnek mindolyan mellékágai, me-lyek említést alig érdemlő csekély beruházási költség mellett, különösen kedvező évben (mi egyébiránt a gazdaságban a ki-vánt sikernek átalán egyik fő-főtényezője) jelentékeny jövedel-met képesek nyújtani. E mellék üzletágaknál a gazda, ha arát, valóban csaknem kizárólag fáradságának élvezi gyümölcsét. Mind három nem megvetendő keresetforrás nem annyira ter-jedelmes vagyonnal rendelkező földbirtokosainak, mint inkább kisebb birtokos osztályunk s különösen földmivelő népünkre nézve. Ezért — mint a nemzeti vagyonosodást jótékonyan elő-segítő népiparág — különös pártolásra érdemes.

Gazdasági egyesletünk kebeléből egy szakosztályt nevezett ki, mely ez iparágak fejlesztése emelése s minél szélesebb kö-rre fellaróltatására minden eszközt és alkalmat felhasználjon.

Az említett kertészeti-, méhészeti- és selymészeti szakosztály közelebből tartott szervező gyűlésén — kitűzött közhasznú feladatának könnyű és sikeres megoldása végett — elkerülhetetlennek látta, mindazon tisztelt buzgó gazdátársainkat, kik e kedélynemesítő foglalkozások valamelyikét gyakorolják, közreműködésre hívni föl. Ily czélből vagyunk bátrak folyamodnihoz is, mint egyik tevékeny gazdánkhoz, tisztelettel kérvén, hogy ez iparágak bármelyikének állásáról, terjedelméről, fejlődéséről avagy hanyatlásáról, ennek okairól, szóval minden idevágó mozzanatról, saját körében, vidékén vagy esetleg más helyt szerzett becses észleleteit, tapasztalatait méltóztasson olykor-olykor, üres óráiban, gazd. együletünkkel, illetőleg annak fentebbi szakosztályával, feldolgozás végett — a közj érdekében — közölni. A szakosztály nevezetesen minden vasárnap délután gyümölcsizelés végett összejöveteleket tart, mely mindannyiszor egy-egy kis kiállítást fog képviselni; s igen örömet vennők, ha ily alkalmakra gazdáink közül akár-

ki vidékének kiválóbb gyümölcsfajaiból — habár együletünk költségén — egy-egy pár példányt küldene, hogy azokat összehasonlitsuk, ismertessük, s az érdemeseket tenyésztésre ajánlhasuk. Az ismeretlen vagy kétes válfajok meghatározására pedig ez lenne az egyetlen mód. Minden közlemény egy-egy adat, s ez pedig egy — habár parányi — homokszem nemzeti jóllétünk alapjához.

A szellemi összeköttetés, kölcsönös érintkezés, szóval a társulás, mely minden fejlődésnek első feltétele, ez ügyre is igen üdvös befolyással leend. Száz meg száz úton érhetjük el azt, csak akarjuk. Ez legyen célunk, ez feladatunk, erre törekedjünk.

Az erd. gazd. egyület kertészeti-, méhészeti- és selymészeti szakosztályának Kolozsvárt jul. 2-án 1870. tartott üléséből.

Nagy Ferencz,
szakosztályi elnök.

T Á R S A L G Ó.

Erdélyi gazdasági egyesület.

Választmányi ülés július 4-kén 1870.

XI.

(Vége).

13. Bemutattatik egyleti pénztárnok dr. if. Hincz György urnak pénztár kimutatása f. é. apr—jun. havakról; melyszerint:

Bevétel ápril hóban:

pénztár maradvány, áthozatal készpénzbe	1680 ft. 6 kr.
mint évi zárlati differentia pénztár javára	5 " 89 "
Szentkovich Márton új részvényestől r. díj	
870-re	5 " "
Száva Lajostól r. díj 870-re	5 " "
b. Bánffy Alberttől Bánffy Ádám legatuma	
után 6% kamat félévre 1869. jul—	
1870 jul. 6-ig	31 " 50 "
Csemete eladásból jövedelem januar 1-től	
apr. 30-ig	596 " 99 "
Összesen	2324 ft. 44 kr.

Kiadás áprilisben:

Pénztárnoki százalék 869-re	4322 ft. 97
krtól a 5%	216 ft. 14 kr.
Kertészfizetés apr. hóra	33 " 33 "
Kertészlegények fizetése márcz—apr.	88 " "
Titkári illetményből szállásbér előleg	100 " "
Köztelekre különböző czimen, napszám sat.	206 " 49 "
Reutlingeni pomolog intézetnek, megrendelésért	21 " 98 "
Hirdetések és könyvkötési számlákra	27 " 74 "
Pénztár maradvány átvitel májusra, készpénzben,	1630 " 76 "
Összeg	2324 ft. 44 kr.

Bevétel máj. — jun. havakban.

Pénztár maradvány áthozat áprilistől, készpénz 1630 fr. 73 kr.

Tompa Károly egyl. ügyvéd által behajtatott tartozás egy részében:

a) Wéér Farkastól	190 fr. 34 kr.}	205 fr. 80 kr.
b) Keresztes Kálmántól	15 fr. 46 kr.}	
Br. Apor Károlytól r. díj 870-re		5 fr.
Tóth Zsigmondtól " " "		5 fr.
Szentiványi Ferencz új részvényestől		
r. díj 1870-re		5 fr.
Gr. Bethlen Bélától r. d. 1870-re		5 fr.
Bideskuty Antaltól a kam. 1870-re		6 fr.
Gr. Gejacsevich Márktól a kam. 1869		
— 1870 jul. 27-ig		126 fr.
Czecz Pétertől al. kam. kiegészítésül 1870-re		3 fr.
Czecz Pétertől 100 fr. készpénzbeli alapítványa törlesztésére a) 1 db. urb. papir. 100 fr. n. ért. árfolyam szerint 77 fr. 25 kr.}	105 fr. n. ért.	
b) Kiegészítésül készpénzben 22 fr. 75}	22 fr. 75 kr.	
Összeg:	2119 fr. 75 kr.	

Kiadás máj. — jun. hónapokra:

Kertész fizetés máj. — jun.-ra	66 fr. 66 kr.
Kertész legények fizetése máj. — jun.-ra	102 fr.
"Erd. Gazd." szerkesztőségi illetmény	150 fr.
"Erd. Gazda" nyomdai költségére	100 fr.

Köztelekre:

a) májusi napszámokra sat.	189 fr. 87 kr.
b) júniusi " "	234 fr. 97 kr.
c) 1 ló vételre	85 fr.
d) fuvarbér szállóveszszökért	9 fr. 90 kr.
e) biztosítási díj a Victoriának	7 fr. 41 kr.
Összeg:	945 fr. 81 kr.

Áttétel az urb. papir csomagába 1 drb.

100 p. fr. n. ért. 105 fr.

Jun. 30-án pénztár maradvány, átvitel július hóra kész pénzben 1068 fr. 50 kr.

Összeg: 2119 fr. 31 kr.

Tudásul vétetett.

14. Tekintve, hogy a gazdának sok részben biztos

Mai számunkhoz 1/2 ív melléklet van csatolva.

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 14-dik számához.

tájékoztatást és utmutatást egyedül a statistika nyújt, melynek fontosságát földm. miniszteriumunk is átlátván, az adatok egybeállításával már régen foglalkoztatja illető szakosztályát; s tekintve, hogy e czélra egyletünk is ajánlott fel annak idején kebléből egy tagot: indítványoztatik, hogy a magas ministerium kéressék fel, mikép ez anynyira fontos ügy teljes végrehajtását szorgalmazni, s illetőleg arról értesíteni méltóztassék, hogy az Erdély részéről begyűjtött adatok mily mérvben vannak feldolgozva?

Az indítvány a statistikai osztálynak részünkről felajánlt kültagjával közöltetvén, a tőle nyerendő felvilágosítás után fog elintéztetni.

15. A dohányport részint mint trágyát, részint mint óvszert némely növénybetegség ellen a gazdaságban, s főleg a kertészetben előnyösen lehetne felhasználni; ennek daczára a helybeli m. kir. dohánygyárban évenként össze gyűlt több mázsa dohánypor és roncsalék egészen haszontalanul vész kárba, mivel az illető hivatalnokok — nem lévén e részben semmi utasításuk — vonakodnak abból a magánosok egyszerű kérelmére valamit kiadni: felkérendő lenne azért a m. k. pénzügyminiszt., hogy az államnak különben is hasznot nem hajtó s visszaélések meggátolása végett elásatni szokott dohányport bocsátná gazdaközönségünk rendelkezésére.

Kiadatott a kertészeti szakosztálynak tüzetes véleményezés végett.

Walter Lajos,
titkár.

Levelezés.

Kentelke, jul. 20.

A mult hó végén a regényes fekvésű, egészséges légű havasalji, Maros melletti, Magyaró helységébe szólított a kötelesség. S nem tehetem, hogy e lapok olvasói előtt ne tegyek említést azon rám nézve kellemetlenül hatott gazdasági eljárásról, miszerint itt, hol kiválólagosan állattenyésztésre van utalva havasi legelőivel a lakosság, a széna szűk, mert a legjobb minőségű rét-talaj gabona termesztésre használtatik; s hol az oldalakon itt-ott magától terem, nem mivelik kapával is bételve a baltaczimet kaszálás alá. De ezzel szemben meglepett magyarói ref. lelkész, Albert János, gyümölcsészti téren kifejtett kitartó munkássága: ki egy eddig használatlanul hevert déli meredek oldalon gyönyörű 800 legjobbféle s jegyzőkönyvbe vezetett oltovánnyal: egres, ribizke, málna, sőt egy szép nyil szőlővel beplántált kertet alkotott; s példája által szomszédságában már is több másokat utánzására vont. Nemes munkásságát tetézi az: hogy az egyház erdeje erdőlésénél a vadoncok gondos meghagyása figyelme tárgya, mind beoltandó czéllal. Valóban csak ez a helyes út bérézeink paradicsomá átalakítására! hogy eként hazánknak alig kiszámítható jövővelmi forrást teremtsünk.

V. E.

Maros-Vásárhely, 1870. jul. 22.

Ősz tisztabuzáink szépek, sok és jó minőségű termést várunk róluk. Elegebuza kevés van vetve. Rozs, az idén jó termést ad; töröküzának csak féltermése lesz. Zab, észkos helyeken szépen mutatkozik.

Sz. S.

Cserhalomtáj, jul. 24.

E hó 8-kán megkezdett aratásunk vége felé jár. Az ered-

mény kielégítő. Sűrű kalongyáink oly szépen csillognak őszhatárainkon. Még jó, hogy így, mert annyi gonddal tudánk arattatni. Szükön jöttek Máramarosból és Borgóról aratók, s azok is csak akkor a megyére, ha a vidéken végezték százaink az aratást. Őszgabonánk az idén elég dúsán termettek, de a szászságé ősidők óta jól mivelte szántóikon egyformán tömöttebbek, szebbek, tisztábbak, s ott a 20 kévés kalongyát is 10 krjával fizetik, mint mi a 26 kévést; sőt ezek felett azon előnyben részesül a görög hitvallású, hogy a görög innepeket nem kell megtartani, folyvást dolgozhatik hét-köznapokon: míg nálunk 11- és 12-kén, Pál Péter napját, s annyi mást innepel egyesült és keleti görög hitvallású népünk s velek mi is. Valóban államgazdászati szempontból is, de különösen napi szükségéit fedezni alig tudó napszámosainkra nézve, igen káros az a sok inneplés. Óhajtandó lenne azoknak áttétele vásárnapokra. Káros volta leginkább most bizonyult be, midőn az aratás folytán majd minden délután kiverte az eső a pászmából az aratókat, s az eddig aratatlan maradt kalászok szemeiket már is nagyon hullatják. Arattattunk részibe is 11-dén; napszámra 40 krjával. Természetesen minden munkást élélmeztünk s naponta $\frac{1}{2}$ fertály pálinkával elláttunk.

Tavaszetéseinkből az elein vetettek szépek; de a május elején tartott esőzések miatt elkésve vetettek gyengék, kivált oldalos határainkon; ily helyeken töröküzáinkból a sok szárazságra bekövetkezett esőzések folytán is csak úgy lesz valami, ha a dér későn fog békövetkezni.

Szénatermésünk jó, közepes. Legjobb réteink termettek gyengén, a téli esőzések alatt vízzel teltetések miatt; sarjuhoz kevés a kilátás, mert jóllehet, 10 nap óta minden nap van esőnk, de nem annyi, hogy a földet jól átáztassa; ezért még mind van ugarolni valónk is. A tavaszi megszűkült kost s legelő hiánya miatt, csak későn kezdhettünk ugarolni megsoványodott, elerőtlenült igás barmainkkal.

Szüretünk semmi. Almánk több, de egyéb gyümölcs szűkőn van.

Méhészetünk is gyengén fizet az idén. Az időjárás a sok mézharmat miatt inkább a mézelésre, mint a rajzásra volt alkalmas. A Berleps-kasok mások feletti előnye igazán most tűnt ki.

E hó eleje folyvást száraz s tulmeleg volt. 13-án délebben, árnyékban, 30 fok R. szerinti meleg volt, mely 14-kén 28, 15-én jéggel és vegyes szélvészszel jött délutáni esőzésre este 6 orakor 18-ra szállott le. Ma reggel 5 orakor 15, most 12 orakor 18 fokot mutat a légmérő.

Várván várjuk a megyék ujaszervezését, reménylven, hogy tán a határdulásoknak s erdők pusztításának véget vet.

r. l.

Gerend, 1870. jul. 24.

Ideje, hogy leakasszam én is lantomat az aranyosi füzekről, hová eddig, ha nem is a rabszolgaság — de mindenesetre a kétes bizonytalanság, s egy jobb jövő epedő reményei közt akasztám. — Lehet, hogy most sem fogja az, az elégtelenség édes érzetét viszhangozni, — lehet, hogy inkább siralomra fordul, mint sem vig dallamba menne át, — de azért hadd zengjen az, midőn az által szerkesztő barátom gyöngéd elnézéséhez illő kötelességet teljesítek.

Legelőször is jelzem azt, hogy a mit régóta rettegtünk —

az aranyos-marosközti vasúti bogpont elhelyezése, ráknézve szomorú valósággá változott, midőn Gerendről — hová országos törvény szerint rendezve volt, — a Sz.-Kocsárd-földvári térre tétetett át, s így míg mi csak az elő-virágokon kéjelgünk, mások szaggatják le annak gyümölcseit. Ezen tárgy már annyiszor, s oly sok oldalról meg volt vitatva, hogy legyen annyielég, hogy ezen újabb szervezkedés minden jövő reményeinket öszvevázta; — azt is himezés, hámozás nélkül kilehet mondani, hogy míg az első felvett vonal és tér úgy szólva a természet-től volt kimutatva szabad terjedésében, — keresve sem lehetett volna undelikáttabb vonalat felfedezni, mint a harasztosi obscurus völgy, s a Vajdaszeg—Szt.-Márton alatti ártéri vonal. Na — hanem ezek a mi angolaink szeretik sporolni, mi pedig ősi bűnünk szerint túl loyálisok vagyunk irányukban. — Különben a gy.-fejérvár-m.-vásárhelyi vonalon hangya szorgalommal foly a munka, s így e vonalon sokkal hamarabb megindul a közlekedés, mint a kolozsvári-fejérvári fővonalon — midőn a tordagyéresi állomás még mind vajadások közt lévén — silentium van a munkában.

De ha a vasúti vonalról el is fordítjuk figyelmünket, bizony saját és szomszéd határaink gazdasági állásáról sem zenghetünk valami kellemes dallamot. A tél-tavasza itt is csak úgy viselte magát, mint az ország más részeiben. Ősz vetéseink nagyobb része a sok víz miatt kiveszett, — tavasz vetéseinkkel előbb a lágység — később a hirtelen keményedés miatt annyira megkéstünk, hogy még most — az aratás derekán is van elég kapálatlan, — vagy félben-szerben megkapált kukoriczánk, s még a maga idejében megmivelhetett földeken is a június-juliusi iszonyu hévség, s szárazság miatt a termés jobbadán elsatnyult, semmi kilátás sincs kukoricza terméshez. Az ugarlással is nagyon hátra állunk. Ősz gaboná ugyan kevés van, de a mi megmaradt, az jól éreszt. A tisztabuza három — a rozs 5—6 vékát. Szőlőink elég jól diszlenek, — a Rizling különösen az idén is kitett magáért dús termésével. — Szénát — akarva sem lehetett rosszat csinálni, — mennyiségileg is — kivéve a vizenyős helyeket — dusan jövedelmezett, — holdjára bizvást számíthatni 2 közönséges jó szekeret. Az előbbi nagy szárazság után július közepe óta kövér, zsiros esők indultak, s így sarjuhoz is kedvező a kilátás. Kerti veteményeink, dísz növényeink is — melyek már-már veszendő félben voltak még a nagy gondozás dacára is — kezdenek új életre derengeni. Gyümölcseink nagyon kevés lesz. Veresszőlő, egres, málna, eper bővön termettek, hanem a kajszin hiányát keservesen érzik gazdasszonyaink. De kéklük az ugar a tömérdek szederjtől, s így a barackok hiányát potolhatják, mind szépség, mind iz tekintetében a vaniliás szederj beföttekkel. Fajdalom! a mi termést begyűjtöttünk, s gyűjtendünk, ahoz sok gond, baj és nyugtalansággal jutunk. A mi lapos-guta ütötte erszényünk nem versenyezhet a gazdag angolok pénz szorásaival, s így míg hozzájuk özönlük a munkás nép, mi csak sántikálunk gazdasági dolgainkkal.

Jól mondta nem rég egy barátom, hogy ez a két év, míg t. i. a vasúti munka e vidéken foly — a gazdasági munkát illetőleg — az „ördögöké leendő!“ Helységünk ugyan nem piaczos hely, de azért csupa curiosum képen is ide jegyzek egy szerény árjegyzéket. Eke napszámot semmi áron sem lehet kapni. Egy kasza napszám 80—100 kr., kapa-aratási 50—60 kr. dús intortentio mellett. Vaj fontja 70—80 kr. Bival tej 20

kr. Tehén tej 14 kr. Tojás párja 3—4 kr. Csirke párja 50—60 kr. s így tovább a többi élelmi czikkek is.

Szinte elfeledém jelteni, hogy a repce nagyon szépen termett, mind I-ső minőségű. Fizették nagy köblét 12 fton helyben.

A természeti csapások eddig elő kiméletesen vonultak el felettünk.

Bé is végzem már különben is hosszúra nyult tudósítasomat — azon ígérettel, hogy ezután gyakrabban és rövidebben írok.

Kolozsvár, 1870. júl. 28.

(Az erdészeti-egylet közgyűléséről). Lapunk 12-dik számában előlegesen ismertettük azon bizottság működését, mely az erdélyi gazd. egylet, a kolozsvári képviselő testület, a monostori tanintézet s a bánya-, erdő-, és sóigazgatóság küldötteiből alakítva; a jelen év őszén Kolozsvárra tartandó országos erdész-gyűlés fogadtatásának előkészítésével van megbízva. Ez alkalommal amaz előleges ismertetést kívánjuk kiegészíteni.

A június 27-kén gr. Eszterházy Kálmán elnöksége alatt tartott bizottsági ülés a jegyzőség teendőivel Récei Pap Albertet, Kolozsvár főerdészét bizta meg.

Ugyanezen bizottság második ülését tegnap, július 27-kén tartá. Ez alkalommal megállapítván a mult ülés jegyzőkönyve, ennek főbb pontjai szó szerint így hangzanak:

„Az országos erdész-egylet jelen 1870. évi közgyűlésének megtartására f. é. szeptember hava 26-tól bezárólag október 1-jéig terjedő időközt oly módon állapította meg a bizottság, hogy szeptember 25-dikén d. u. 6 órakor csakis az ösmerkedési összejövétel, szept. 30. pedig a zárulás legyen.

„Az országos erdészeti egylet közgyűlésének tárgyalására kitűzendő kérdéseket a bizottság a következőket állapította meg:

1) Ösmertetése a Kolozsvár városi és szomszédos vidéki erdők állapotának; kezelési és termőképességi viszonyainak,

2) Statistikai adatok Kolozsvár városának faszükségletéről, s általános faüzési viszonyairól. Fatermelési és értékesítési árak, s ezekre befolyással bíró körülmények; megjelölése azon erdőterületeknek, melyek helyfekvésük és közlekedési viszonyaiknál fogva, Kolozsvár városa faszükséglete fedezésére hivatvák. Mí módon volnának az erdők jövőre kezelendők, hogy az alig megfejthető és iparunk fejlődését hátráltató magas faárak, bár a megváltozott viszonyokkal arányba hozathassanak?

3) Mi módon lenne a Mezőségnek kopár, sovány legelőt is alig szolgáltató talaja legezészerűbben beerdősíthető? Köz- és nemzetgazdasági érdekek tekintetéből indokolható volna-e, hogy ezen beerdősítés iránt törvényhozásilag is intézkedés tétessék.

4) Közlemények a Kolozs- és szomszédmegyei magán, községi és testületi erdők állapotáról.“

Így szól a jegyzőkönyv, mely megküldetvén az országos erdész-egylet elnökségének Pestre, onnan, az erd.-egylet igazgató választmányára részéről, a tegnapi bizottsági ülésen felolvasott azon válasz érkezett, hogy az igazgató választmány a gyűlés megtartása idejét és a tárgyalásra kitűzött kérdéseket elfogadja ugyan, főlemlíti azonban azon körülményt: nem forogna-e fenn valami akadály az iránt, hogy az erdész-gyűlés a lófuttatások idejével kapcsolatban szept. 12—17. napjain tartassék meg?

A bizottság czélszerűbbnek tartja szept. végső napjait, minthogy akkor az elszállásolás, szükséges fuvaroztatás és ellátás nem fog a futtatás által könnyen előidézhető akadályokba ütközni. Ily értelemben fog az erdész-egylet elnöksége sürgetőleg értesíteni.

Bizottsági jegyző bejelenti, hogy az erdészeti egylet igazgató választmánya Budán július 17-kén tartott üléséből őt és Klipunovszky Károly, m. k. erdőtanács urat nevezte ki maga részéről a jelen évi közgyűlésre ügyvezetővé, s felhívta őket, tudatni, hogy: a közgyűlés alkalmával a vidék erdőgazdászát ismertető erdei szemlék, mely erdőkben lesznek megtarthatók; mi azokban a szakszempontból érdekesebb látni való; például: ertvények, — száraz vagy vízi szállítás, szenelés vagy fagyártmányok készítése, avagy esetleg van-e más vidéki nevezetesség is?

Tudásul vétetvén, ezzel kapcsolatban a bizottság a tartandó közgyűlés előrajzát következőleg állította meg:

„Az országos erdészeti egyesület 1870. évi — kolozsvári — közgyűlésének napi rendje:

Szeptember 25-én vasárnap délután, 6 órakor összejövetel, a városi tanácsház 4. számú termében.

Szeptember 26-án hétfőn d. e. 9 órakor közgyűlés a városi tanácsház 4. számú termében; — délután 2 órakor közebed a városi redoutban. Ebéd után a Muzéum természetrajzi gyűjteményeinek megtekintése.

Szeptember 27-én kedden reggeli 6 órakor összejövetel a városi tanácsháznál. Innen kirándulás a kolozs-monostori alapítványi — s evel szomszédos magán és községi erdők szemléjére; délután 3 1/2 órakor közebed Oláh-Fenesen, s estve vissza Kolozsvárra.

Szeptember 28-án szerdán délelőtt 10 órakor közgyűlés a városi tanácsháznál.

Szeptember 29-én csütörtökön reggel 6 órakor összejövetel a városi tanácsháznál. Innen kirándulás a Mezőség felé a felület természeti viszonyainak megismerése végett.

Szeptember 30-án pénteken reggel 10 órakor zárulás.

Az itt közlött előrajznak egyik-másik pontja még a körülmények szerint módosulást is szenvedhet.

— ó.

Egyveleg.

T. levelezőinket és gazdatársainkat bizalommal kérjük aratási tudósításaik megtételére.

* Az aratás a Királyhágón túl, esőzés miatt, sokat szenvedett; nálunk is. Eddig érkezett tudósításaink szerint, az ősziék általában közepes terméssel fizetnek. A kiütött francziaporosz háboru miatt a gabnafélék árai országszerte emelkedtek.

* Községi faiskola czim alatt közelebről végzett be Kócsi Károly tanár, egy mintegy 8—10 nyomtatott ivre terjedhető népszerű gyümölcsfa tenyésztési munkát. Alkalmunk volt meggyőződni róla, hogy a nagy szorgalommal egy beállított dolgozat, valóban megfelel kitűzött céljának. Közelebről mutatványt adunk belőle.

* Az erdélyi honismereti egyesület, a Gusztáv Adolf alapítvány egylet s a szász gazdasági egyesület idei közgyűléseit aug. 13-án és következő napjain Szászrégenben fogják tartani. Az ottani hatóság ez okból szólítja azon egyleti tagokat, kik a gyűléseken jelen akarnak lenni, hogy e szándékukat úgy szintén megjelöljék családtag-

jaik, illetőleg utitársaik számát folyó hó végéig a hatósággal tudatni sziveskedjenek.

* Sajt-turós egyéb tejtermékek és kenderkiállítás fog tartatni 1870 november 3—12 napjain Pesten a köztelken. A részleteket közelebről adjuk.

* Az orvosok és természetvizsgálók aradi vándorgyűlésére következő programot készített a rendező bizottmány: szeptember 2. 3. és 4-kén beiratás a városi polgárnagy hivatal egyik termében; szept. 4. este 5 órakor ismerkedési estély a „fehér kereszt“ nagy termében; szept. 5-én d. e. 9 órakor megnyitási közgyűlés a „fehér kereszt“ nagy termében; szept. 6. és 7-én szakülések az erre kijelölendő helyiségekben; szept. 8. kirándulás Lippa, Radna és Világosra; szept. 9. szakülések; szept. 10-én zárközgyűlés s ezután nagy társasébed a kiserdőben; szept. 11-én kirándulás Déva, Vajda-Hunyad, Hátszeg, Petrozsényig. — Aradon ez alkalommal régészeti kiállítást is rendeznek; e célra a megye alispánja már át is engedte a megye termét. Az elszállásolási bizottság utasított, miszerint e hó 20-ig gondoskodjék arról, hogy legalább 600 egyén elszállásoltathassék a nagy gyűlés idejére.

* A lovak kivételét tiltó rendelet, melyet a magyar pénzügyminiszter jul. 19-én bocsátott ki, következőleg hangzik: ministertanácsi határozat folytán, s egyetértve a birod. tanácsban képviselt országok ministeriumával, megtiltatik a lovak kivetele az osztrák-magy. vámterület összes határain át. E tilalom azon napon lép életbe, melyen az a vámhivatalok tudomására jutand.

— ó. A f. é. lótenyésztési díjosztások érdekében a földmiv. ipar és keresk. m. k. ministerium július 14-ki köriratában tudatja, hogy a mult évihez képest, több helyről hozzá intézett kérelemnek engedve, a kisebb díjakat némileg emelte s ezáltal a díjak száma kevesbedett ugyan, de értékök nagyobbodott.

A lótenyésztési államdíjosztó bizottság, a törvényhatóság küldöttjén kívül, a gazdasági egyesület, a legközelebbi hadseregbeli és honvédlóvassági, valamint a méntelep parancsnokok, továbbá a megye által, esetleg a városi hatósággal egyetértve, kijelölendő állatorvos és végre a megye területén működő állandó lótenyésztési bizottmány küldötteiből fog állani, mely bizottmány elnöke, vagy annak helyettese fogja egyuttal a díjosztó bizottságot összehívni és vezetni.

A díjosztások helyei, határnapjai és a jutalmak Erdélyben eként vannak megállapítva: Maros-Vásárhelyt szept. 4-én 57 db arany és 14 érem fog kiosztatni, a pénzjutalmak következőleg: 3 és 2 éves kanczák közül 1 kap 6 †† jutalmat, 1 ötöt, 3 négyet, 5 hármát; 4—7 éves kanczák közül sikerült szopós csikóval 1 kap 6 aranyot, 1 ötöt, 2 négyet. Nagy-Szebenben szept. 14. és Nagy-Enyeden okt. 16-án lesz egyenként 40 darab arany és 8 érem kiosztása következő részletekben: 3 és 2 éves kanczák közül 1 kap 6 aranyot, 1 ötöt, 4 hármát; 4—7 éves csikós kanczák közül 1 kap 5 aranyot, 3 négyet.

* Ménvásárlás és kibérlés a magy. királyi álladalmi méntelepek létszámának — a hazai lótenyésztés igényeihez képest leendő kiegészítése, tenyésztésre alkalmas ménlovak bevásárlását tevéen szükségessé: felhivatnak az egyes ménes tulajdonosi lótenyésztő urak, hogy eladásra szánt ménlovaik leírását, melyben az eladandó mén fajja, származása, kora, alkotása, mértéke, színe és ára, valamint azon adóhivatal

neve, melynél az eladás esetén az eladó a vételárt felvenni óhajtja, feljegyzendő; folyó évi augusztus 25-ig a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz beküldeni sziveskedjenek.

A megvételre felajánlott mének a ministerium által vidékenként megbízandó választmány által, a később kitzendő helyeken fognak megvizsgáltatni s esetleg a ministeriumnak megvételre ajánlatba hozatni.

A vételár az átadást igazoló bizonyítvány felmutatása mellett, az illető eladók által kiállított s a választmányi elnök által láttamozott nyugtakra a kijelölt adóhivatalnál fog folyóvátétetni.

Felszólítatnak egyuttal mind azon tenyészítő urak, társulatok, vagy községek, melyek a méntelepek létszámából határozott bérösszeg mellett óhajtanak egyes méneket a jövő fedezettető idényre kibérleni, hogy ez iránt az illető telep vagy teleposztály parancsnokához fordulva, a szerződést legfeljebb october 15-ig megkössék, mert ezen határidőn túl a mének — állomásokra osztályoztatván — bérbe vehetők többé nem lesznek. Kelt Pesten, 1870. július hó 7-én.

A földmivelés, ipar és kereskedelmi m. kir. ministeriumtól.

* Pályázati hirdetmény. A földmivelés ipar és kereskedelemügyi m. kir. ministerium részéről ezennel pályázatot hirdetnek a mezőhegyesi, kisbéri és bábolnai m. kir. ménesbirtokon betöltendő, 210 forint évi fizetéssel, szabad lakással, és 2 mérő buza, 8 mérő rozs, 2 mérő árpa, 72 mázsa széna és 6 öl fából álló terméki járandósággal javadalmozott nyolcz gazdasági gyakornoki állomásra.

Ezen állomásokra pályázhatnak, a magyar álladalom mind azon polgárai, kik a magyar és német nyelv birtokában lévén, a gazdasági tanfolyamot valamely felsőbb gazdasági tanintézetben jó sikerrel végezték.

A rendes bélyeggel ellátott pályázati folyamodások, a folyamodó életkoráról, végzett tanulmányairól, s eddigi alkalmazásáról, valamint egyéb készségéről szóló hiteles bizonyítványokkal felszerelve, folyó évi augusztus hó 15-ig napjáig ezen ministerium igató hivatalában benyújthatók.

Felszólítatnak egyuttal mindazok, kik a fentnevezett birtokokon való gazdasági alkalmazásért már eddig is folyamodtak, nyilatkozzanak az iránt, vajjon beadott folyamodványaikkal egyéb üresedések híján ezen gazdasági gyakornoki állomásokra is pályázni kívánnak-e? Kelt Pesten, 1870. június hó 30-án.

A földmivelés ipar és kereskedelemügyi magyar királyi ministeriumtól.

* Pályázat. A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium az állatgyógyászatot sikerrel végzett növendékeknek tanulmányaik gyakorlati tökéletesítésére alkalmas óhajtván nyújtani, évenként hat ifjunak az anyagban gazdag államménesek és ménesgazdaságokra való kiküldetését határozó el. Feltételek: 1) A gyakorlati idő két évre terjed, melynek elsőjében a kijelölt növendékek a mezőhegyesi, a második évben pedig felváltva a kisbéri, bábolnai ménesek és birtokok állatkórodaiban lesznek alkalmazva. 2) A gyakorlatra felvett ifjak egyenkint 200 frtnyi évi segélypénzben fognak részesítettetni, s azon évi összszegből 180 frt tizenöt frtnyi havi részletekben az illetőknek kézbesítettetni, a fennmaradó 20 frt pedig első évben az egyik intézetből a másikba leendő áttétel, a második évben pedig a haza utaztatás költségeinek fedezésére ki-

szolgáltatni. 3) A növendékek egyszerű elhelyezéséről az illető intézet fog gondoskodni, az étkezésre nézve mindazon esetekben, midőn az illetők az intézet központjában tartózkodnak, a növendékek részéről az olcsóbb ellátásra nézve fennálló szokásos kedvezmények vehetők igénybe, míg azok a pusztákon való foglalkozás alatt, ha úgy kívánják, az altisztek étkezéséhez járulhatnak. 4) A gyakorlati évekre felvett növendékek kötelezve lesznek magukat mindenben az intézeti rend és szokásokhoz alkalmazni, s tanulmányaik gyakorlása tekintetéből az intézetbeli főállatorvos teljes rendelkezése alatt fognak állani, alárendelni tartozván magukat az érintett főorvos ez irányban való intézkedéseinek. 5) A gyakorlati két évet végzett ifjak képességek s magukviselete felől, a ministerium részéről külön bizonyítvánnyal fognak ellátatni, azon felül pedig a jó bizonyítványt nyert egyének alkalmazás végett az illető hatóságok figyelmébe ajánlatni. Felhivatnak ennél fogva mindazon szakvégzett növendékek, kik ezen gyakorlati kiképzésökre kínálkozó alkalmas felhasználni óhajtják, miként ez irányban való folyamodásukat, melyben úgy végzett tanulmányaik, mint fedhetlen erkölcsi viseletük is igazolandó, f. évi september hó 1-ig ezen m. kir. ministeriumhoz adják be. Kelt Pesten, 1870. június hó 23. A földmivelés-, ipar és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumtól.

* A kolótermelési kézikönyvre hirdetett 300 forint pályadíjt Papi Balogh Péter munkája nyerte.

* Girókuti Ferencz, a kertészeti muzeum igazgatója, az egyiptomi alkirály kert-igazgatójának 350 féle dinnymagot adott, oly feltétellel, hogy ez viszont különféle oda- való dinnymagot küldjön a muzeumnak.

Piaczi árak.

A kolozsvári országos vásár lapunk bezárta- takor folyamatban van. Baromvásár népes.

Maros-Vásárhelyt a július 21-diki hetivásár a közepesek közé számítható. Piaczi árak voltak kis vékánként: Tisztabuza 1 ft 70 kr. Elegybuza, vagy kétszeres 1 ft 20 kr. Rosz, sok volt 82 kr. Törökbuza 85 kr. Zab, nagyon kevés, 90 kr. Egy font marhahús 20 kr. Egy font sertéshús 18 kr. Egy idei pipe 70 kr. Egy pár csirke, nagyobbféle 70 kr. 7 tojás 10 kr. Egy font zöldség 2 kr. Egy véka ugorka 40 kr. Egy véka zöld fuszujka 36 kr. Egy szekér selyei szén, 25 zsák rajta, 8 ft. Egy zsák szén 50 kr. Egy szekér fa, legnagyobb szekér 5 ft 50 kr. Egy napszámos bére, étel három versen és pálinkával 50 kr. Egy 25 kevés kalongya aratása étellel 12 kr. Egy veder szesz, a fogyasztási díjon kívül, 4 ft. Egy kupa bor 50 kr. Egy szekér jó széna 15 ft. Egy szál deszka, 1 1/2 czolos, 2 öl hosszú 1 ft 5 kr. Egy véka meggy 1 forint. Sz. S.

Nyílt posta.

41.) Az erdélyi központi lóteny. biz. elnökségének A ménokről szóló jelentést mai számunk egyvelegébe felvettük. 42.) A „n.-várad aratógépversenye” az egyleti titkár hivatalos távolléte miatt maradt el. 43.) Bereczki M. urnak. becses czikke ezen számhoz későn érkezett, az aug. 16-ikiban adjuk.

TARTALOM: Pályázat a k.-monostori gazdaság-kezelői állomásra. — A testalak és hasznovétel közti viszony a szarvasmarhánál II. (vége). — Felhívás Erdély gyümölcstenyészítőihez. — Társalgó: Választmányi ülés jul. 4. (vége). — Levelezés. — Egyveleg. — Piaczi árak. — Nyíltposta. —

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.